

nakviško stojé in migajo sèmtertje. Sercé se na levi strani pers, koj za komovcam sprednjih nóg nemalo čuti, in lahko se šteje, če živinče mirno stoji, de v eni minuti le 40 do 50 krat vdari, kadar je živina zdrava. Ona lahko diha; sapa ni pregorka in nima tudi nobeniga posebniga duha. Rada je in pije, in prežvekje po redu. Ritnik je zapert in noter stisnjen. Rep se ne da lahko kviško vzdigniti; spolovila so čiste, blato gosto in tamnozeleno ali rujavo, scavnica je čista. Živina daje blato in vodo brez vse bolečine od sebe.

Ovca in koza, dokler ste zdrave, ste vse-skozi vesele in na glas meketate; ovca ima brez pleš skoz in skoz gosto volno, ktera se prāv terdno kože derži in se nemalo mastna ošlata in otiplje; koža pod volno je čista, rudečkastobéla. Gorkota je po celim truplu enaka; okó je čisto in bistro, v beli kožici se tenjke rudeče žilice vidijo; ušesa na kviško stojé in se dajo lahko sèmtertje gibati; nos je čist in suh, kožica v nosnicah kakor tudi v gobčiku je rudečkasta. Sercé se na levi strani bolj čuti kot na desni in vdari v eni minuti 60 do 70 krat, sapa je mirna, če ni poleti prehuda vročina; ovca malo pije, pa rada je in prežvekje po redu, ovčje in kozje blato so tamnorujavkasti, okrogli bobki, ki se eden družiga derže in kader na tla padejo, nemalo podolgasti postanejo, scavnica je čista, kakor pri goveji živini.

Zdrav prešec je večidel na nogah; če le kakšen šum zasliši pred duri šine in zarojnja, de je kaj. Njegove šetine so gladke in prāv močno v kožo vperjene; koža je nima nobene gole pleše, in je rudečkastobela; ušesa, če so majhine, pokonci stojé, kjer so pa večí, tudi doli visé; oči so čiste in bistre; riva je bolj hladan ko gorek in je vlažen, gobec in jezik sta vlažna in bledorudečkasta, rep je zavít; parklji so čisti pa ne pregorki; zdrav prešic lahko diha; kér je grozno nepokojna žival, se ji žila le težko ošlata, nar ložeji še pod repam ali na nogah nad parklji; bije pa 70 — 80 krat v eni minuti. Glas je močan in čist; jéd mu diši; blato je v gručah, rujavozelenkasto in prāv hudó diši; scavnica je bledorumenkasta in čista.

(Dalje sledí.)

Nekaj kemije (ločbe) kmetovavcam.

(Nadalje.)

3. §. Od svetlôbe.

Kdor hoče od kemije kaj razumeti, mora od svetlôbe in tudi od gorkote neke zapopadke imeti. Svetlôba je nekaj, kar le z očmi občutimo, in s čimur bližnje in daljne reči vidimo; ko ni svetlôbe, nič ne moremo viditi. Tâma ni sama na sebi obstoječa reč, je le pomanjkanje svetlôbe; pa nikjer ni takó tâma, de bi ne bilo še nekaj svetlôbe; mačke, čuki, sôve, i. t. d. v nar večí tâmi še vidijo, imajo pa drugači stvarjene oči, ki se jim v tâmi tudi bolj odpirajo.

Svetlôba se od vsake reči neprenehama, na vse kraje in naravnost razteguje ali razširja; je čez vse človeške zapopadke tanjka in nevagljiva reč; skozi luknjico, s šivanko na papirji storjeno, boš ob enim več ljudí, živine ali družih reči vidil; svetlôbni žarki tedaj neprenehama in ob enim od vsih teh reči skozi luknjico v tvoje oči prihajajo, de jih vidiš. Med vsimi znanimi rečmi je svetlôba nar hitreji v svojim teku; od zemlje do sonca je 20 milijonov milj; krogla spušena iz topa, ko bi zmirej naprej z enako hitrostjo letéla, bi potre-

bovala za to pot 26 let; svetlôba pa pride od sonca do nas v 8 minutah, stori tedaj v 1 sekundi, ki je 60ti del minute, 40,000 milj pota.

Mnogotere bolj terde in gladke reči ali ravnine svetlôbne žarke močno odbivajo ali nazaj mečejo, torej se v ogledalu vidimo; druge reči pa jim pusté skozi iti, kakor zrak, vóda, demant, steklo ali glaževna i. t. d. Če svetlôbni žarki iz tanjke v bolj gosto ali iz goste v bolj tanjko reč prestopijo, se nekoliko prelomijo; če nekaj palice v vódo vtakneš, se ti bo zdela prelomljena, pa ne palica, ampak svetlôbni žarki so se nekoliko prelomili ali nagnili. Učeni znajo sončni beli žarek v sedméro žarkov razkrojiti, katerih je vsak svoje farbe, kakor jih na nebi pri mavrici vidimo, in teh sedem farbanih žarkov znajo zopet v beli žarek združiti. Bela reč je potem takim tista, ki vsih sedméro farbanih žarkov v enaki meri odbiva; rudeča pa tista, ki šestero farbanih žarkov požira in le rudeče žarke odbiva, de jo po njih rudečo vidimo; in zelena požira vse žarke razun zelenih, po katerih se nam zelena kaže. Popolnoma černe farbe je ni razun tâme. Farbarji in malarji zamorejo iz sedem poglavitnih farb vse druge farbe, kar jih je koli na sveti zložiti. Kako reč, postavimo, na rumeno pofarbat, je, jo s tako rečjo namazati, ktera svetlôbne rumene žarke odbiva, de pridejo v naše oči, vse druge pa požira.

Neke reči se same od sebe svetijo, kakor sonce, zvezde, goreče in žereče reči, mnogi merčesi, červiči, trohneči lés, gnjijoče ribe i. t. d.; druge reči pa, ki jih tamne imenujemo, morajo od drugej razsvetljene biti, de jih zamoremo viditi. Naravoslovci in kemikarji menijo, de svetlôba je obstojni del vsih pozemeljskih reči. Pri veliko kemijskih opravilih ločenja in združenja se svetlôba prikaže; prikaže se pa tudi nekterikrat brez gorkote kakor pri trohljivim lesi, ko je pa z gorkoto sklenjena, ji pravimo: oginj.

Svetlôba močno tekne človeku, živali in vsim rastlinam; če bi človeka dalje časa v černi tâmi še takó dobro redil, mu ne bo teknilo, poginiti bi mogel. Svetlôba pofarba vse rastlininsko perje z zeleno farbo. Nič bi prāv ne rastlo, in se ne pofarbalo brez svetlôbe; to lahko vidiš na spomlad v hrami pri korúni ali krompirji, in pri družih zelenjavah. Mnoge rastline se od jutra do večera zmirej proti soncu obračajo ali verté, kakor postavimo, sončna cvetlica; prāv mikati jih mora po svetlôbi!

(Dalje sledí.)

Vertnarjem.

Večkrat sim že slišal pertožiti se, de vam vertnarjem pozimi zgodne zelenjadi, posebno kadar dolgo sončnih dni ni, in se jim zavolj mraza po redu zrak dajati ne more, pod okni rade gnji-jejo. — Vzemite vodniga peska, posušite in presejte ga, de bo zgol droban ostal; potre-site ga, kadar ste že semena vsejali in zagrêbli, pol persta nadebelo po vsim obsejanim krají. To bo preobilno močirnost sušilo, in vaše zeliša bodo zdravo in čversto rastle. K.

Pregrešna sleparija.

Per nekim kerčmarji blizo Celovca je Jožefka služila. Dobila je rudeče oči, ki so jo grozno sklele in pêkle. Dekla poskuša, kar ji kdo svetuje, le k zdravniku iti odlašá. Pijančikov eden jo zagotovi, de ima že